

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Σε εξέλιξη βρίσκονται διεργασίες στον άξονα Αθήνας-Λγκυρας-Βερολίνου, για την αναζήτηση αποτελεσματικών λύσεων στο μεταναστευτικό. Οι επαφές, τα παζάρια και οι δυσκολίες που θα καθορίσουν τα επόμενα βήματα.

ΤΟΥ ΡΟΝΑΛΝΤ ΜΑΪΝΑΡΝΤΟΥΣ

Κανένα άλλο θέμα δεν έχει συζητηθεί τόσο πολύ στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο η μεταναστευτική πολιτική. Δεν είναι βέβαιο αν το Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, που έχει ετοιμάσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μπορεί να εγκριθεί πριν από τις Ευρωεκλογές του καλοκαιριού του 2024. Παραμένουν ανοικτά ζητήματα και διαφορές μεταξύ των χωρών-μελών. Στη διαδικασία πρέπει επίσης να δώσει τη συγκατάθεσή του το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Παρά τις δυσαρμονίες πάντως, υπάρχει βασική συμφωνία ότι ο αριθμός των προσφύγων που έρχονται παράτυπα στην Ευρώπη πρέπει να μειωθεί. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ πρέπει να προστατευθούν καλύτερα. Και για να γίνει αυτό, η συνεργασία με τα γειτονικά κράτη πρέπει να ενισχυθεί.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η μετανάστευση κυριαρχεί όλο και περισσότερο στην ατζέντα της εσωτερικής πολιτικής σε πολλά κράτη-μέλη. Η άνοδος των δεξιών και ακροδεξιών κομμάτων οφείλεται και στην αδυναμία των κυβερνήσεων να βρουν αποτελεσματικές λύσεις στο ζήτημα της μετανάστευσης - συχνά παρακολουθούμε στα κοινοβούλια συναισθηματικά φορτισμένες συζητήσεις και όχι σπάνια με ρατσιστικά υπονοούμενα. Συχνά όμως παραβλέπεται ότι η Ευρώπη εξαρτάται από τη μετανάστευση από

άλλα μέρη του κόσμου, αν θέλει να διατηρήσει το οικονομικό της επίπεδο και την ποιότητα ζωής της. Η δημογραφική κρίση οδηγεί σε έλλειψη εργατικού δυναμικού σε πολλές ευρωπαϊκές οικονομίες.

Στη Γερμανία, τη μεγαλύτερη οικονομία της Ευρώπης, περίπου 1,8 εκατομμύρια θέσεις εργασίας δεν μπορούν να καλυφθούν. Πολλές γερμανικές εταιρείες παραπονιούνται για έλλειψη προσωπικού. Το ερώτημα δεν είναι αν χρειαζόμαστε μετανάστες από άλλα μέρη του κόσμου ή όχι. Η πρόκληση είναι -και παραμένει- πώς θα οργανώσουμε τη μετανάστευση στο μέλλον, ώστε να τερματιστούν οι χαοτικές -συχνά με κόστος σε ανθρώπινες ζωές- σκηνές που εκτυλίσσονται στα εξωτερικά σύνορα της Ευρώπης και να κλείσουν βήμα προς βήμα τα κενά που ανοίγουν οι αρνητικές δημογραφικές τάσεις.

Έτσι, το προσφυγικό ζήτημα βρίσκεται και πάλι στο επίκεντρο των σχέσεων της ΕΕ με τις γειτονικές χώρες. Η μεταναστευτική διπλωματία έχει καταστεί σημαντικός τομέας εργασίας για την Επιτροπή της ΕΕ και ορισμένα κράτη-μέλη. Εδώ και αρκετό καιρό, η ΕΕ προσπαθεί να καταλήξει σε συμφωνία με την Τυνησία, από τις ακτές της οποίας πολλοί πρόσφυγες κάνουν το επικίνδυνο ταξίδι στη Μεσόγειο. Οι Βρυξέλλες προσφέρουν στην Τυνησία στήριξη της κατεστραμμένης οικονομίας τους με επενδύσεις. Σε αντάλλαγμα, η ΕΕ αναμένει την ενεργό συνεργασία στον έλεγχο της μετανάστευσης.

Παρόμοιες συμφωνίες ενδέχεται να

συναφθούν με τη Λιβύη και την Αίγυπτο. Η συμφωνία της ΕΕ με την Τουρκία το 2016 θεωρείται πρότυπο. Μετά την προσφυγική κρίση του 2015, όταν περισσότεροι από ένα εκατομμύριο μετανάστες και αιτούντες άσυλο, κυρίως από τη Συρία, έφτασαν στην ΕΕ μέσω της Ελλάδας, η ΕΕ έκλεισε συμφωνία με την Άγκυρα. Μεταξύ άλλων, προέβλεπε ότι η Τουρκία θα περιορίζει τον αριθμό των προσφύγων που θα έρχονταν στην Ευρώπη μέσω του εδάφους της. Σε αντάλλαγμα, οι Βρυξέλλες στήριξαν την Τουρκία με δισεκατομμύρια ευρώ τα τελευταία χρόνια. Με τη μαζική έφοδο προς τα ελληνικά σύνορα στη Θράκη που οργάνωσε η τουρκική κυβέρνηση την άνοιξη του 2020, ο πρόεδρος Ερντογάν έθεσε ουσιαστικά τέρμα στη συμφωνία αυτή.

ΑΥΞΗΣΗ ΡΟΩΝ ΚΑΙ ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Φέτος, οι προσφυγικές ροές από την Αφρική και άλλα μέρη του κόσμου μετατοπίστηκαν στο κέντρο της Μεσογείου. Ωστόσο, η ανατολική Μεσόγειος -και συνεπώς η Τουρκία- παραμένει ένα κομβικό σημείο της διεθνούς μεταναστευτικής πολιτικής. Σημαντικά περισσότεροι πρόσφυγες φτάνουν και πάλι στα ελληνικά νησιά. Και κατά συνέπεια, η νευρική κατάσταση στην Αθήνα.

Ο Έλληνας υπουργός Μεταναστευτικής Πολιτικής Δημήτρης Καιρίδης επιδιώκει να θέσει υπό έλεγχο την κατάσταση στα σύνορα με μια πολυδιάστατη πολιτική. Το νέο στην πολιτική της Αθήνας είναι η συμμετοχή των κυβερνήσεων του Βερολίνου και της Άγκυρας σε ένα πολυμερές σχεδιασμό. Βλέπουμε τις απαρχές ενός άξονα Αθήνας-Βερολίνου-Άγκυρας στην προσφυγική πολιτική. Αν πιστεύει κανείς τις επίσημες δηλώσεις, τις τρεις κυβερνήσεις ενώνει ο στόχος της διαχείρισης των προσφυγικών ροών στο Αιγαίο και τον Εβρο.

«Η Τουρκία έχει γίνει ο σημαντικότερος

κόμβος για την παράτυπη μετανάστευση παγκοσμίως», δήλωσε ο υπουργός Καιρίδης σε συνέντευξη που παραχώρησε στη γερμανική εφημερίδα μεγάλης κυκλοφορίας *Bild*. Εκεί, ο υπουργός εξηγεί επίσης τις μεθόδους των μεταναστών: «Με τα φθηνά εισιτήρια της Turkish Airlines, είναι πολύ εύκολο για τους υπηκόους τρίτων χωρών να πετάξουν... στην Τουρκία χωρίς βίζα. Από το αεροδρόμιο της Κωνσταντινούπολης μετακινούνται είτε χερσαία είτε θαλάσσια μέσω των ελληνικών συνόρων προς την Ευρώπη».

Ο προορισμός της πλειοψηφίας αυτών των ανθρώπων παραμένει η Γερμανία. Αυτό εξηγεί το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του Βερολίνου για μια συμφωνία με την Τουρκία - και την Ελλάδα ως τη σημαντικότερη χώρα διέλευσης. Για τον Έλληνα υπουργό, το Βερολίνο αποτελεί τον σημαντικότερο σύμμαχο στο μεταναστευτικό ζήτημα, λόγω των ιδιαίτερων σχέσεων του με την Άγκυρα. Και εξηγεί: «Όλοι γνωρίζουμε ότι η Γερμανία είναι ο μεγαλύτερος παίκτης στην Ευρώπη και ότι υπάρχουν στενές και ποικίλες σχέσεις με την Τουρκία. Γνωρίζουμε επίσης ότι οι Τούρκοι στην Ευρώπη προτιμούν να συνομιλούν με τη Γερμανία και να ακούν το Βερολίνο παρά άλλες πρωτεύουσες».

ΤΟ ΤΡΙΓΩΝΟ ΑΘΗΝΑΣ - ΑΓΚΥΡΑΣ - ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

Την Αθήνα και το Βερολίνο συνδέει ο στόχος της ανανέωσης της συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας του 2016 για το προσφυγικό. Θα ήταν αφελές να υποθέσουμε ότι ο πρόεδρος Ερντογάν θα είναι υποχωρητικός στο θέμα αυτό χωρίς να επιμείνει στη μεταφορά δισεκατομμυρίων από τις Βρυξέλλες και σε επιπλέον πολιτικές παραχωρήσεις. Ως προς αυτό υπάρχουν και εσωτερικοί πολιτικοί λόγοι. Στην Τουρκία, όπως και σε χώρες της Ευρώπης, αυξάνεται το εχθρικό συναίσθημα

κατά των μεταναστών, ο αριθμός των οποίων υπολογίζεται σε πέντε εκατομμύρια. Η άλλοτε φιλόξενη χώρα έχει μετατραπεί σε ένα όλο και πιο εχθρικό μέρος για τους πρόσφυγες. Οι έρευνες δείχνουν ότι λίγα πράγματα ενώνουν τους ανθρώπους στην Ανατολία τόσο πολύ όσο η δυσπιστία απέναντι στους μετανάστες. Όπως το 2016, ο Ερντογάν δεν θα απαιτήσει μόνο πολλά χρήματα από την ΕΕ, αλλά και πολιτικές δεσμεύσεις για τη διευκόλυνση της έκδοσης βίζας για τους Τούρκους πολίτες στην ΕΕ και τον εκσυγχρονισμό της τελωνειακής ένωσης. Κατά πόσον οι Βρυξέλλες θέλουν -και μπορούν- να ικανοποιήσουν αυτές τις απαιτήσεις είναι προς το παρόν εντελώς ανοιχτό.

Εν τω μεταξύ, Αθήνα και Άγκυρα προβαίνουν σε σημαντικές προκαταρκτικές εργασίες σε καθαρά διμερές επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, επωφελούνται από το πολύ βελτιωμένο κλίμα στις σχέσεις των δύο χωρών. Οι εφημερίδες σημειώνουν ότι οι υπουργοί Μεταναστευτικής Πολιτικής της Ελλάδας και της Τουρκίας επικοινωνούν μέσω WhatsApp με στόχο να ανακόψουν τις παράτυπες διελύσεις στα σύνορα.

Στη συνάντησή τους στη Νέα Υόρκη τον Σεπτέμβριο, ο κ. Μητσοτάκης και ο κ. Ερντογάν συμφώνησαν να αναζητήσουν λύσεις και στο μεταναστευτικό ζήτημα. Αναμένεται το θέμα να βρίσκεται στην ατζέντα και κατά την επόμενη συνάντηση των δύο ηγετών στη Θεσσαλονίκη αρχές Δεκεμβρίου. Πριν από αυτό, η Αθήνα και το Βερολίνο αναμένεται να συντονίσουν τα επόμενα κοινά βήματά τους - και να επιδιώξουν την πολιτική κάλυψη των Βρυξελλών. Η διαδικασία αυτή βρίσκεται ήδη σε πλήρη εξέλιξη. Ο συντονισμός μεταξύ της Γερμανίας και της Ελλάδας αναμένεται να πραγματοποιηθεί σε ανώτατο πολιτικό επίπεδο στα μέσα Νοεμβρίου, όταν ο Κυριάκος Μητσοτάκης θα συναντηθεί με τον Γερμανό καγκελάριο Όλαφ Σολτς στο πλαίσιο της επίσημης επίσκεψής του στο Βερολίνο.

*Ο Δρ Ρόναλντ Μαϊνάρντους είναι πολιτικός αναλυτής και σχολιαστής, και κύριος ερευνητής στο ΕΛΙΑΜΕΠ.